

ลักษณะของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญากับการใช้เป็นหลักประกันหนี้

ทรัพย์สินทางปัญญามีบ่อเกิดมาจากการสร้างสรรค์โดยความคิดและภูมิปัญญาของมนุษย์ อันก่อให้เกิดการใช้ประโยชน์จากความคิดหรือข้อมูลซึ่งเป็นประโยชน์ทางพาณิชย์ โดยทั่วไปแล้ว ทรัพย์สินทางปัญญา หมายถึง สิ่งที่เป็นรูปร่างอันเนื่องมาจากการกระทำทางสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ด้วยความคิดและปัญญาจากสมองของมนุษย์ และก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรมและทางค่านิยม อุดสาหกรรม¹ เช่น งานวรรณกรรม การประดิษฐ์ หรือการออกแบบ การให้ความคุ้มครองแก่ผู้สร้างสรรค์และผู้คิดค้นเพื่อให้มีสิทธิในสิ่งที่ตนได้สร้างสรรค์หรือคิดค้นขึ้น โดยให้มีสิทธิในการยับยั้งผู้อื่นที่ลอกเลียนแบบงานสร้างสรรค์คิดค้นของตนหรือใช้ หรือหาประโยชน์จากการสร้างสรรค์หรือคิดค้นของตนเอง การให้ความคุ้มครองย่อมเป็นผลดีและเป็นการกระตุ้นให้เกิดการสร้างสรรค์หรือคิดค้นใหม่ๆที่จะเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติและสังคมได้ต่อไป

การให้สิทธิแก่ผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาโดยมาตรการทางกฎหมายจึงเป็นวิธีการในการปกป้องและคุ้มครองสิทธิของเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาในแต่ละประเภทที่ดีที่สุด สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเป็นรูปแบบหนึ่งของทรัพย์สินซึ่งผู้เป็นเจ้าของสิทธิสามารถดำเนินการใดๆ ตามที่บทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละประเภทได้กำหนดหลักเกณฑ์และขอบเขตแห่งสิทธิไว้ กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาเกิดขึ้นโดยมีเจตนารมณ์สำคัญในการปกป้องและคุ้มครองเจ้าของสิทธิในการยับยั้งการกระทำใดๆ ของบุคคลอื่นที่ปราศจากสิทธิตามกฎหมาย ไม่ให้เกิดการลอกเลียนหรือการเอาเปรียบโดยไม่เป็นธรรมจากการกระทำเพื่อใช้ประโยชน์จากงานสร้างสรรค์ การค้นคว้าหรือค้นคิดทำตลอดจนชื่อเสียงทางการค้าของบุคคลอื่น และกำหนดทางแก้ไขผลเสียหายอันเกิดจากการกระทำแก่เจ้าของทรัพย์สินทางปัญญา กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาจึงเป็นกฎหมายที่ให้สิทธิตามกฎหมายที่ได้มีการกำหนดขึ้นอันเกี่ยวกับผลผลิตทางปัญญาของมนุษย์ กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา

---

¹ ไชยยศ เหมะรัชตะ, กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา (พื้นฐานความรู้ทั่วไป), พิมพ์ครั้งที่ 2. (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2540). หน้า 4.

เป็นกฎหมายสาขาหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับสิทธิต่างๆตามกฎหมายในสิ่งที่เกิดจากความอดสาเห ทำให้มีการสร้างสรรค์และการค้นคิดใดๆ จากภูมิปัญญาของผู้สร้างสรรค์หรือเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญานั้นๆ หรือสิทธิต่างๆ ตามกฎหมายในชื่อเสียงทางการค้า

เมื่อสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา คือ ประโยชน์ที่กฎหมายให้ความคุ้มครองมิให้บุคคลอื่นละเมิด สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาในแต่ละประเภทจึงเป็นสิทธิในทางเอกชนหรือเป็นสิทธิเกี่ยวกับบุคคลของเจ้าของสิทธิเอง โดยเฉพาะเจาะจงเป็นรายสิทธิไปหรือเป็นสิทธิที่เกี่ยวกับทรัพย์สินของภาคเอกชนประเภทหนึ่งตามกฎหมาย ซึ่งสิทธิประเภทนี้ กฎหมายกำหนดไว้เพื่อประโยชน์ในทางเศรษฐกิจของเจ้าของสิทธิ กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาของไทยแต่ละฉบับ คือ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 และบทบัญญัติเกี่ยวกับกฎหมายสิทธิบัตร คือ พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 และบทบัญญัติเกี่ยวกับกฎหมายเครื่องหมายการค้าของไทย คือ พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 กำหนดสิทธิ หลักเกณฑ์การได้มาและการคุ้มครองสิทธิแตกต่างกัน โดยขึ้นอยู่กับลักษณะของทรัพย์สินทางปัญญาในแต่ละประเภท การให้ความคุ้มครองและประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ ซึ่งในบทนี้ จะทำการศึกษาถึงลักษณะของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาในการใช้เป็นหลักประกันหนี้ และลักษณะของทรัพย์สินในสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาว่ามีความแตกต่างจากสิทธิประเภทอื่นๆ ที่บัญญัติขึ้นตามกฎหมายอย่างไร

1. ลักษณะของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา

สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเกิดขึ้นโดยอาศัยอำนาจจากกฎหมาย ในส่วนนี้จะศึกษาเกี่ยวกับลักษณะแห่งสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา และประเภทของทรัพย์สินทางปัญญาตามลำดับ

1.1 ลักษณะของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา

สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาตามที่กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญากำหนดไว้ ลักษณะเฉพาะของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาจะเป็นสิทธิในแบบเดียวกัน คือ เป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียว (Exclusive rights) ที่ผู้เป็นเจ้าของสิทธิสามารถที่จะใช้หรือหาประโยชน์จากสิทธินั้น ไม่ว่าจะเป็นการกระทำต่องานนั้นโดยตรงหรือการหาประโยชน์จากสิทธิด้วยการอนุญาตให้บุคคลอื่นใช้สิทธิ (License)

หรือการโอนสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา (Assignment) ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย และการปกป้องคุ้มครองเจ้าของสิทธิในการยับยั้งการกระทำใดๆ ของบุคคลอื่นที่ปราศจากสิทธิตามกฎหมาย

เนื่องจากสิทธิแต่เพียงผู้เดียวอันเป็นลักษณะสำคัญของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา เป็นสิทธิที่เกิดขึ้นโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายเพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ที่ผู้เป็นเจ้าของสิทธิได้รับ โดยกฎหมายรับรองให้ผู้เป็นเจ้าของสิทธิมีอำนาจแต่เพียงผู้เดียวที่จะกระทำการใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาตามที่กฎหมายกำหนดไว้ และเป็นสิทธิในลักษณะที่บุคคลอื่นๆ ไม่มีสิทธิที่จะมากระทำการ เช่นเดียวกับที่ผู้เป็นเจ้าของสิทธินั้นมีสิทธิกระทำการได้เว้นแต่บุคคลนั้นจะได้รับอนุญาตจากผู้เป็นเจ้าของสิทธิ จึงเป็นสิทธิที่มีผลบังคับแก่บุคคลทั่วไปซึ่งหากบุคคลอื่นฝ่าฝืน ย่อมเป็นการละเมิดสิทธิตามกฎหมายที่ผู้เป็นเจ้าของสิทธิได้รับและผู้เป็นเจ้าของสิทธิมีอำนาจในการดำเนินคดีเพื่อป้องกันและเยียวยาความเสียหายได้

จากการที่สิทธิแต่เพียงผู้เดียวเป็นสิทธิในลักษณะที่เป็นการห้ามไม่ให้บุคคลอื่นๆ กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดที่กฎหมายกำหนดจึงมีลักษณะแตกต่างจากสิทธิทั่วไปซึ่งจะกำหนดให้บุคคลมีสิทธิกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่กฎหมายกำหนด

1.2 ประเภทของทรัพย์สินทางปัญญา

จากลักษณะโดยทั่วไปของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาตามที่ได้ศึกษามาแล้ว หากพิจารณาถึงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาตามกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละฉบับที่มีการประกาศใช้บังคับพิจารณาได้ ดังนี้

² ธัชชัย ศุภผลศิริ. คำอธิบายกฎหมายลิขสิทธิ์. พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2539), หน้า 21-22.

³ ยรรยง พวงราช, คำอธิบายกฎหมายสิทธิบัตร. (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2542), หน้า 82-83.

1.2.1 ลิขสิทธิ์

กฎหมายลิขสิทธิ์มีใช้ทั่วไปในนานาประเทศทั่วโลกและแม้ว่าแต่ละประเทศอาจจะมีวัฒนธรรม ประเพณี และระบอบการปกครองที่แตกต่างกัน แต่ทุกประเทศต่างก็ยอมรับว่าเป็นความจำเป็นที่ต้องมีหลักกฎหมายนี้ขึ้น ด้วยคำนึงถึงความยุติธรรมตามธรรมชาติที่ผู้สร้างสรรค์ซึ่งแสดงให้เห็นปรากฏในงานอันมีคุณภาพควรเป็นเพียงผู้เดียวที่จะมีสิทธิในการกระทำการใดๆ ก็ได้ และเป็นการเหมาะสมอย่างยิ่งในทางเศรษฐกิจที่ผู้สร้างสรรค์จะหาประโยชน์เพื่อตอบแทนในสิ่งที่ตนได้ลงทุนไปในงานบางประเภทที่มีความจำเป็นต้องใช้การลงทุนค่อนข้างสูงกว่าจะได้งานนั้นมา ดังนั้นการดำเนินการทางหนึ่งทางใดที่สามารถให้การสนับสนุนการสร้างสรรค จึงย่อมก่อให้เกิดประโยชน์ในการเสริมสร้างวัฒนธรรมของชาติให้มีความเจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น ซึ่งโดยทั่วไปหลักสำคัญในการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ คือ ผู้เป็นเจ้าของสิทธิย่อมมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในงานที่ตนสร้างสรรค์และคิดค้นขึ้นและให้มีสิทธิที่จะห้ามบุคคลอื่นใดมาละเมิดสิทธิเหนืองานของตนและให้มีสิทธิในการได้รับการเยียวยาแก้ไขความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการถูกละเมิดสิทธิได้ด้วย

กฎหมายลิขสิทธิ์ของไทยที่มีการประกาศใช้บังคับฉบับล่าสุด คือ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ซึ่งตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 คำว่า ลิขสิทธิ์ หมายความว่า สิทธิแต่ผู้เดียวที่จะทำการใดๆ ตามพระราชบัญญัตินี้เกี่ยวกับงานที่ผู้สร้างสรรค์ได้ทำขึ้นอันได้แก่ สิทธิตามที่กฎหมายกำหนดไว้ในมาตรา 15 คือ สิทธิแต่ผู้เดียวที่จะทำซ้ำหรือดัดแปลง เผยแพร่ต่อสาธารณชน ให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนางานโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ภาพยนตร์ และสิ่งบันทึกเสียงให้ประโยชน์อันเกิดจากลิขสิทธิ์แก่ผู้อื่น ตลอดจนอนุญาตให้ผู้อื่นใช้ลิขสิทธิ์ การให้ความคุ้มครองทางด้านลิขสิทธิ์เป็นการให้ความคุ้มครองทางกฎหมายที่กว้างขวางแก่บุคคลทุกระดับในงานหลากหลายชนิด ซึ่งมีความสอดคล้องกับการพัฒนาและการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศและระดับความคุ้มครองที่มีประสิทธิภาพมาตรฐานสากลอันเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป

โดยหลักพื้นฐานลิขสิทธิ์เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติเมื่อมีการสร้างสรรค์งานครบองค์ประกอบพื้นฐานตามบทบัญญัติของกฎหมายขึ้น โดยไม่มีบทบัญญัติกำหนดให้ต้องปฏิบัติตามพิธีการ หลักเกณฑ์ เงื่อนไขหรือขั้นตอนวิธีการใดๆ การศึกษากฎหมายลิขสิทธิ์ในงานวิจัยฉบับนี้ จะศึกษาและเสนอเฉพาะลิขสิทธิ์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหัวข้องานวิจัย ซึ่งหากมีความประสงค์จะศึกษากฎหมายลิขสิทธิ์โดยละเอียด ควรพิจารณาจากหนังสือคำอธิบายโดยตรงต่อไป

ลักษณะของลิขสิทธิ์อาจจำแนกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ ลิขสิทธิ์เป็นสิทธิในทางเศรษฐกิจ (Economic right) และธรรมสิทธิ (Moral right)

(1) ลิขสิทธิ์เป็นสิทธิในทางเศรษฐกิจ (Economic right)

ในงานที่สร้างสรรค์ซึ่งก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ผู้สร้างสรรค์ในรูปตัวเงิน หรือก่อให้เกิดสิทธิพิเศษที่ให้อำนาจเจ้าของลิขสิทธิ์สามารถเรียกร้องประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากผู้ใช้งานลิขสิทธิ์ที่ตนได้สร้างสรรค์ขึ้น เจ้าของลิขสิทธิ์มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการทำซ้ำหรือดัดแปลง เผยแพร่ต่อสาธารณชน ให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนางานโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ และสิ่งบันทึกเสียง โดยให้ประโยชน์อันเกิดจากลิขสิทธิ์แก่ผู้อื่นและอนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิข้างต้น ยกเว้นการให้ประโยชน์อันเกิดจากลิขสิทธิ์โดยจะกำหนดเงื่อนไขอย่างใดด้วยหรือไม่ก็ได้ ตามมาตรา 15 สิทธิในการอนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิเป็นสิทธิที่ให้ผลประโยชน์ตอบแทนจากลิขสิทธิ์ที่ตนเป็นเจ้าของ โดยอนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิ (License) ในสิทธิที่ตนได้รับตามกฎหมาย ซึ่งการอนุญาตให้ใช้สิทธินี้อาจมีเงื่อนไขอย่างใดอย่างหนึ่งได้ และเจ้าของลิขสิทธิ์ยังสามารถอนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธินั้นได้อีกด้วยโดยไม่จำกัดจำนวนผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ เว้นแต่ว่าผู้รับอนุญาตประสงค์ที่จะเป็นผู้รับอนุญาตแต่เพียงผู้เดียวในสิทธินั้น (Exclusive licensee) ซึ่งจะต้องระบุข้อห้ามมิให้เจ้าของสิทธิอนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธินั้นไว้ด้วย ทั้งนี้เนื่องจากกฎหมายมิได้กำหนดให้สัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธินี้ ต้องทำเป็นหนังสือหรือต้องมีแบบแห่งนิติกรรมหรือมีหลักฐานเป็นหนังสือแต่อย่างใด สัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิจึงอาจเกิดขึ้นได้ด้วยการตกลงด้วยวาจาและอาจอนุญาตโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายก็ได้เช่นกัน นอกจากนี้ ตามมาตรา 17 วรรคท้าย เจ้าของลิขสิทธิ์มีสิทธิโอนลิขสิทธิ์ของตนไม่ว่าโอนทั้งหมดหรือบางส่วนหรือโอนโดยมีกำหนดเวลาหรือตลอดอายุได้ (Assignment) ซึ่งการโอนลิขสิทธิ์กรณีนี้จะต้องทำเป็นหนังสือ ลงลายมือชื่อผู้โอนและผู้รับโอน โดยยกเว้นในกรณีที่เป็นการโอนโดยทางมรดกไว้

(2) สิทธิในทางธรรมสิทธิ (Moral right) อันเป็นสิทธิ

ทางศีลธรรมของผู้สร้างสรรค์ในการได้รับการเคารพในสิทธิ เป็นสิทธิของผู้สร้างสรรค์ในการที่จะปกป้องชื่อเสียง เกียรติคุณ อันเนื่องมาจากการที่ตนได้สร้างสรรค์ขึ้น โดยให้มีสิทธิแสดงตนเป็นผู้สร้างสรรค์งานดังกล่าว และมีสิทธิที่จะห้ามมิให้ผู้รับโอนลิขสิทธิ์หรือบุคคลอื่นใด บิดเบือน ตัดทอน ดัดแปลงหรือทำโดยประการอื่นแก่งานนั้นจนเกิดความเสียหายต่อชื่อเสียง หรือเกียรติคุณของผู้สร้างสรรค์เพื่อปกป้องชื่อเสียง เกียรติคุณของผู้สร้างสรรค์ซึ่งอาจเกิดจากการกระทำในลักษณะต่างๆ ของบุคคล

อื่นๆ โดยผู้สร้างสรรค์มีสิทธิตามที่กฎหมายให้ไว้ตามมาตรา 18 ในการห้ามการกระทำความผิดดังกล่าวดังนั้น
 ธรรมชาติจึงเป็นสิทธิทางนามธรรมและไม่อาจถูกจำหน่ายจ่ายโอนโดยผลการตกลงทางพาณิชย์ โดยมี
 วัตถุประสงค์หลัก เพื่อมุ่งปกป้องในชื่อเสียงเกียรติคุณของผู้สร้างสรรค์ อันแตกต่างจากสิทธิทาง
 เศรษฐกิจที่มีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองสิทธิในผลประโยชน์ทางทรัพย์สินของผู้สร้างสรรค์

นอกเหนือจากลักษณะของลิขสิทธิ์ที่กล่าวถึงข้างต้น ลักษณะทั่วไปของ
 ลิขสิทธิ์มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากสิทธิประเภทอื่นตามกฎหมาย โดยมีทั้งลักษณะที่เป็นสิทธิแต่เพียงผู้
 เดียวที่เป็นสิทธิเฉพาะบุคคลอันมีจำกัดเวลา เป็นทรัพย์สิน เป็นสหสิทธิและเป็นสิทธิที่แตกต่างจาก
 กรรมสิทธิ ลักษณะทั่วไปของลิขสิทธิ์ จึงพิจารณาได้ ดังนี้

(1) ลิขสิทธิ์เป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียว (Exclusive right)

สิทธิแต่เพียงผู้เดียวเกิดขึ้นเนื่องจากกฎหมายบัญญัติรับรอง หมายถึง ผู้อื่นย่อมไม่มีสิทธิที่จะมากระทำ
 การอย่างที่เขาสิทธิหากไม่ได้รับอนุญาต ผู้ทรงสิทธิมีอำนาจหวงกัน ห้ามมิให้บุคคลอื่น ลอกเลียนผล
 งาน ตลอดจนมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการกระทำการบางอย่างเกี่ยวกับงานที่ตนเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์
 หรือเรียกว่าเป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่จะหวงกันไม่ให้ผู้อื่นมาละเมิดสิทธิของตนโดยไม่ชอบ ซึ่งหากมีบุคคล
 อื่นมาฝ่าฝืน ก็ย่อมถือเป็นการละเมิดหรือล่วงสิทธิ (Infringement) เจ้าของสิทธิย่อมมีสิทธิห้ามปราม
 หรือดำเนินคดีฟ้องร้องเพื่อป้องกันและเยียวยาความเสียหายได้ ทั้งนี้ สิทธิแต่เพียงผู้เดียวตามกฎหมาย
 ไทยมีข้อยกเว้นบางประการ โดยเฉพาะกรณีการใช้งานลิขสิทธิ์ตามสมควรโดยผู้อื่น ซึ่งกฎหมายจะ
 บัญญัติเป็นข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ เพื่อวัตถุประสงค์สำคัญในกรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมเป็น
 หลัก

(2) ลิขสิทธิ์เป็นสิทธิในทางทรัพย์สิน (Property right)

เป็นสิ่งที่มีความค่าต่อผู้เป็นเจ้าของงานที่ทำขึ้นหรือได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย โดยมีสิทธิที่จะโอน หรือ
 จำหน่าย จ่ายแจกผลงานของตนได้ทุกรูปแบบ เท่าที่ไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรม
 อันดีของประชาชน โดยกฎหมายจะบัญญัติขอบเขตความคุ้มครองการกระทำหรือการใช้ที่ไม่เหมาะสม
 การที่ลิขสิทธิ์ถือเป็นรูปแบบหนึ่งของทรัพย์สิน โดยมีความแตกต่างระหว่างลิขสิทธิ์และทรัพย์สินทั่ว
 ไปอยู่ที่วัตถุประสงค์ ลิขสิทธิ์จะมีวัตถุประสงค์แห่งสิทธิเป็นสิทธิในสิ่งที่ไม่มีการรูปร่างและเป็นอำนาจในการหวง

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 59.

กันมิให้ผู้อื่นมาละเมิดสิทธิทั้งหลายที่ตนมีอยู่ แต่ทรัพย์สินมีวัตถุแห่งสิทธิ คือ ตัวทรัพย์สินนั่นเอง ซึ่งการพิจารณาสิทธิในลักษณะที่เป็นสิทธิในทางทรัพย์สิน จะศึกษาถึงรายละเอียดต่อไปใน ข้อ 2 เรื่องลักษณะของทรัพย์สินในสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา

(3) สิทธิเป็นสิทธิ (Multiple rights) สิทธิที่เจ้าของสิทธิได้รับตามกฎหมายในงานชิ้นหนึ่งมีสิทธิหลายประการ ซึ่งอาจพิจารณาได้อีกว่า สิทธิเป็นสิทธิ (Multiple rights) เช่น สิทธิในการทำซ้ำ สิทธิในการดัดแปลง สิทธิในการเผยแพร่ต่อสาธารณชน เจ้าของสิทธิอาจอนุญาตให้บุคคลหนึ่งใช้สิทธิในการทำซ้ำเท่านั้น แต่ไม่อนุญาตให้ใช้สิทธิอื่นๆ เช่น สิทธิในการดัดแปลง

(4) สิทธิเป็นสิทธิเฉพาะบุคคลที่มีจำกัดเวลา การสร้างสรรค์ผลงานที่ได้รับสิทธิจะต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ ความวิริยะอุตสาหะเฉพาะบุคคลของผู้สร้างสรรค์ ซึ่งมีความแตกต่างจากการใช้แรงงานหรือการลงทุนตามปกติ โดยลักษณะธรรมชาติของสิทธิจึงมีความเกี่ยวข้องกับผู้สร้างสรรค์อย่างยิ่ง ซึ่งได้มีการยอมรับสิทธิเฉพาะบุคคลโดยตรงในกฎหมายสิทธิ โดยการบัญญัติกฎหมายให้ผู้สร้างสรรค์ยังคงได้รับการคุ้มครองกรรมสิทธิ (Moral right) ที่จะขัดขวางการบิดเบือนงานของตนเอง และการรับรองว่าเป็นสิทธิเฉพาะตัวของผู้สร้างสรรค์ ซึ่งจากการที่สิทธิเป็นสิทธิเฉพาะตัวของผู้สร้างสรรค์และเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน สิทธิเป็นสิทธิที่มีกำหนดระยะเวลาคุ้มครองจำกัด กฎหมายกำหนดเวลาคุ้มครองสิทธิตลอดอายุของผู้สร้างสรรค์หรืออาจให้ความคุ้มครองต่อไปอีกระยะเวลาหนึ่ง โดยคำนึงถึงการให้ประโยชน์ตอบแทนแก่ผู้สร้างสรรค์และการให้ประโยชน์ตอบแทนแก่สังคมเป็นหลักสำคัญ

(5) สิทธิเป็นสิทธิที่แตกต่างจากกรรมสิทธิ เนื่องจากสิทธิมีวัตถุแห่งสิทธิคือ อำนาจหวงกันมิให้ผู้อื่นเข้ามาใช้สิทธิที่เจ้าของสิทธิมีอยู่แต่เพียงผู้เดียว แตกต่างจากกรรมสิทธิอันเป็นทรัพย์สินที่มีวัตถุแห่งสิทธิเป็นทรัพย์สิน และกรรมสิทธิ์จะติดกับทรัพย์สินไปเสมอ เจ้าของกรรมสิทธิ์มีอำนาจที่จะใช้สอย จำหน่าย ได้ดอกผล และติดตามเอาคืนจากผู้ที่ไม่มียกยัดทรัพย์สินไว้ตามมาตรา 1336 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

จากการศึกษาข้างต้น สิทธิได้มาโดยอัตโนมัติไม่จำเป็นต้องมีพิธีการใดๆ และเป็นสิทธิที่มีลักษณะเป็นสิทธิในทางทรัพย์สิน กฎหมายกำหนดให้เจ้าของสิทธิหาและใช้ประโยชน์จาก

ลิขสิทธิ์ได้ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ โดยกำหนดอนุญาตให้เจ้าของสิทธิอนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิ (License) และการโอนลิขสิทธิ์ (Assignment) ได้ ดังนั้น การจะนำลิขสิทธิ์อื่นเป็นทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่งเพื่อใช้เป็นหลักประกันนี้ จากการศึกษาที่ผ่านมา เมื่อพิจารณาจากกฎหมายหลักประกันไทยในปัจจุบันกับลักษณะของสิทธิ ลิขสิทธิ์เป็นสิทธิประเภทหนึ่งที่ไม่มีการชำระ มีราคาและอาจถือเอาได้ การนำมาเป็นหลักประกันจึงอาจกระทำได้โดยการนำมาในส่วนของกรำนำสิทธิ แต่ด้วยวัตถุประสงค์ของบทบัญญัติเรื่องการนำสิทธิ ซึ่งมุ่งที่กรำนำสิทธิเรียกร้อง มิใช่สิทธิที่เกี่ยวกับทรัพย์สินที่กฎหมายบัญญัติให้การรับรอง จึงไม่อาจใช้การนำสิทธิเป็นหลักประกันได้ หากพิจารณาเรื่องการจำนอง ซึ่งกำหนดต้องเป็นอสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ชนิดพิเศษ ลิขสิทธิ์ซึ่งเป็นทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่างและมีชื่อสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ชนิดพิเศษ ย่อมไม่สามารถใช้การจำนองเป็นหลักประกันได้ด้วยเช่นกัน แนวทางในการจะนำลิขสิทธิ์เป็นหลักประกัน อาจมีเพียงการโอนโดยนิติกรรมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (Assignment) ซึ่งกำหนดให้ต้องมีแบบตามกฎหมาย โดยอาจเป็นการโอนเป็นหลักประกันโดยมีเงื่อนไขบังคับก่อนว่า หากมีเหตุการณ์การผิคนัดชำระหนี้เกิดขึ้น การโอนลิขสิทธิ์มีผลบังคับตามนิติกรรมทันที วิธีการนี้สิทธิในลิขสิทธิ์จะยังคงอยู่กับเจ้าของลิขสิทธิ์ต่อไป หรือหากใช้วิธีการในการทำสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิ (License) โดยกำหนดระยะเวลาอนุญาตให้ใช้สิทธิเท่ากับกำหนดเวลาชำระหนี้ อาจไม่เป็นประโยชน์ต่อเจ้าหนี้หากเจ้าหนี้ไม่ประสงค์จะใช้สิทธินั้นหาประโยชน์ วิธีการเหล่านี้จึงเกิดปัญหาว่าการจะนำลิขสิทธิ์เป็นหลักประกันนั้นนั้น จะมีวิธีการอื่นใดหรือไม่ หรือกฎหมายหลักประกันควรที่จะต้องแก้ไขปรับปรุง

1.2.2 สิทธิบัตร

สิทธิบัตรเป็นทรัพย์สินทางปัญญาอีกรูปแบบหนึ่งเช่นเดียวกับลิขสิทธิ์ แต่เป็นประเภททรัพย์สินทางอุตสาหกรรม (Industrial property) ในประเทศต่างๆ ส่วนใหญ่กำหนดให้สาระสำคัญของสิทธิบัตรคือ เอกสารแสดงสิทธิเพื่อให้ความคุ้มครองแก่การประดิษฐ์ (Invention) รวมถึงการให้ความคุ้มครองแก่การออกแบบทางอุตสาหกรรมหรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ (Industrial design or Product design) การที่ให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ประดิษฐ์และการออกแบบผลิตภัณฑ์ โดยมีเหตุผลที่สำคัญคือ เพื่อความยุติธรรมทางธรรมชาติที่ผู้ประดิษฐ์และผู้ออกแบบจะได้รับความคุ้มครองสิทธิอันชอบธรรมของตนเพราะได้ใช้สติปัญญา ความพยายาม และเพื่อให้รางวัลตอบแทนแก่ผู้ประดิษฐ์และผู้ออกแบบที่ได้สร้างประโยชน์ โดยการให้ความคุ้มครองป้องกันมิให้บุคคลอื่นแสวงหาประโยชน์จากผลงานดังกล่าวได้ ซึ่งการให้ความคุ้มครองดังกล่าวมีส่วนสำคัญในการจูงใจให้มีการ

ประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ ๆ ขึ้น และยังเป็นการกระตุ้นให้มีการเปิดเผยรายละเอียดเกี่ยวกับการประดิษฐ์คิดค้นใหม่นั้นเพื่อให้บุคคลอื่นสามารถทำการศึกษาและพัฒนาปรับปรุง เพื่อส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและเศรษฐกิจของประเทศ นอกจากนี้ การจัดให้มีการให้ความคุ้มครองด้านสิทธิบัตรย่อมจูงใจให้เจ้าของเทคโนโลยีในต่างประเทศมีความมั่นใจในการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้แก่ผู้ร่วมลงทุน นั่นคือ เป็นการกระตุ้นให้มีการถ่ายทอดเทคโนโลยีและการลงทุนจากต่างประเทศ โดยการสร้างบรรยากาศการลงทุนที่ดี

เมื่อสิทธิบัตรเป็นทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่ง สิทธิบัตรจึงเป็นสิทธิที่เกิดขึ้นโดยกฎหมายบัญญัติพิเศษหรือเป็นกฎหมายเฉพาะ คือ พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 ซึ่งตามมาตรา 3 แห่งกฎหมายสิทธิบัตร คำว่าสิทธิบัตร หมายความว่า หนังสือสำคัญที่ออกให้เพื่อคุ้มครองการประดิษฐ์หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ตามที่กำหนดโดยบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ ดังนั้น สิทธิบัตร คือ รูปแบบของการให้ความคุ้มครองสิทธิตามกฎหมายในลักษณะที่เป็นเอกสารสิทธิชนิดหนึ่งซึ่งออกโดยหน่วยงานของรัฐเพื่อรับรองสิทธิในความเป็นเจ้าของ

การให้ความคุ้มครองสิทธิบัตรอาจแยกตามลักษณะของสิ่งที่ได้รับความคุ้มครองได้เป็น 2 ประเภท ตามมาตรา 3 คือ สิทธิบัตรการประดิษฐ์ (Patent for invention) คุ้มครองการประดิษฐ์ที่มีลักษณะครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนด และสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ (Patent for product design) คุ้มครองการออกแบบรูปร่างของผลิตภัณฑ์ หรือองค์ประกอบของลวดลาย หรือสีของผลิตภัณฑ์ อันมีลักษณะพิเศษของผลิตภัณฑ์

ลักษณะของสิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตร คือ เป็นสิทธิในทางเศรษฐกิจโดยการมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียว (Exclusive right) ต่อสิ่งประดิษฐ์หรือการออกแบบและห้ามมิให้ผู้อื่นกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่กฎหมายกำหนดไว้ และเนื่องจากสิ่งที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายสิทธิบัตรมีลักษณะเป็นความคิดสร้างสรรค์ซึ่งเป็นนามธรรม ไม่ใช่วัตถุที่มีรูปร่างดังเช่นทรัพย์สินทั่วไป จึงทำให้ลักษณะของสิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรแตกต่างไปจากสิทธิของเจ้าของทรัพย์สินที่มีรูปร่างทั่วไป ด้วยโดยเฉพาะสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของผู้ทรงสิทธิบัตร ในกรณีสิทธิบัตรผลิตภัณฑ์ตามมาตรา 36 ผู้ทรงสิทธิมีสิทธิในการผลิต ใช้จ่าย มีไว้เพื่อเสนอขาย หรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งผลิตภัณฑ์ตามสิทธิบัตร และในกรณีสิทธิบัตรกรรมวิธี ผู้ทรงสิทธิมีสิทธิในการใช้กรรมวิธีตามสิทธิบัตร ผลิต ใช้จ่าย มีไว้

เพื่อขาย เสนอขายหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งผลิตภัณฑ์ที่ผลิตโดยใช้กรรมวิธีตามสิทธิบัตร โดยมีจำกัดสิทธิในวรรคสอง และตามมาตรา 36 ทวิ ส่วนสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของผู้ทรงสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์กำหนดไว้ในมาตรา 63 โดยผู้ทรงสิทธิบัตรเท่านั้นมีสิทธิใช้แบบผลิตภัณฑ์กับผลิตภัณฑ์ตามสิทธิบัตร หรือขายหรือมีไว้เพื่อขาย หรือเสนอขาย หรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งผลิตภัณฑ์ที่ใช้แบบผลิตภัณฑ์เพื่อประโยชน์ในการศึกษาหรือวิจัย และผู้ทรงสิทธิบัตรมีสิทธิในการใช้คำขอหรือข้อความที่แสดงว่าได้รับสิทธิบัตรให้ปรากฏที่ผลิตภัณฑ์ ภาชนะบรรจุ หรือหีบห่อ โดยต้องระบุหมายเลขสิทธิบัตรไว้ด้วยตามมาตรา 37 และมาตรา 65

ผู้ทรงสิทธิบัตรมีสิทธิที่จะอนุญาตให้บุคคลอื่นใช้สิทธิตามสิทธิบัตร (License) อันเป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของตนและอนุญาตให้ใช้สิทธิในการใช้คำหรือข้อความที่แสดงว่าได้รับสิทธิบัตร ซึ่งการอนุญาตให้ใช้สิทธิตามสิทธิบัตรจะต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายสิทธิบัตรและสิทธิที่จะโอนสิทธิบัตร (Assignment) ให้แก่บุคคลอื่นตามมาตรา 38 ซึ่งกรณีผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมกันจะต้องได้รับความยินยอมจากผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมทุกคนก่อนตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 40 ทั้งนี้ การโอนสิทธิบัตรต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ หากเป็นการโอนสิทธิบัตรโดยทางมรดก ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการซึ่งกำหนดโดยกฎกระทรวง

ลักษณะทั่วไปของสิทธิบัตรมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากสิทธิประเภทอื่นตามกฎหมาย โดยมีทั้งลักษณะที่เป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่มีจำกัดเวลา เป็นทรัพย์สิน เป็นสิทธิและเป็นสิทธิที่แตกต่างจากกรรมสิทธิ์ ลักษณะทั่วไปของสิทธิบัตร จึงพิจารณาได้ ดังนี้

(1) สิทธิบัตรเป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของผู้ทรงสิทธิในการแสวงหาประโยชน์จากการประดิษฐ์หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ได้รับสิทธิบัตรนั้น และมีสิทธิในการป้องกันและห้ามผู้อื่นมิให้แสวงหาประโยชน์อย่างหนึ่งอย่างใดจากการประดิษฐ์ ซึ่งหากมีบุคคลอื่นมาฝ่าฝืนหาประโยชน์จากการประดิษฐ์หรือการออกแบบโดยไม่ได้รับอนุญาตก็ย่อมถือเป็นการละเมิดหรือล่วงสิทธิ (Infringement) เจ้าของสิทธิย่อมมีสิทธิห้ามปรามหรือดำเนินคดีฟ้องร้องเพื่อป้องกันและเยียวยาความเสียหายได้ สิทธิดังกล่าวนี้ กฎหมายกำหนดเวลาจำกัดไว้และสิทธิจะหมดไปเมื่อระยะเวลาคุ้มครองสิ้นสุดลง ซึ่งโดยทั่วไปจะอยู่ระหว่าง 15 ถึง 20 ปี ซึ่งทำให้สิ่งนั้นกลายเป็นทรัพย์สินของส่วนรวมซึ่งประชาชนทั่วไปมีสิทธิใช้การประดิษฐ์หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์นั้นได้

(2) สิทธิบัตรเป็นสิทธิในทางทรัพย์สิน (Property right) โดยมีสิทธิที่จะห้ามปรามและกีดกันบุคคลอื่นมิให้เข้ามาใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินของตน และมีสิทธิโอนหรือจำหน่าย จ่ายแจกผลงานของตนได้ทุกรูปแบบ เท่าที่ไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

สิทธิบัตรเป็นทรัพย์สินที่มีความแตกต่างกับทรัพย์สินทั่วไปที่เจตนารมณ์ของกฎหมาย การคุ้มครองสิทธิบัตรนั้นเกิดจากเหตุผลในทางศีลธรรมประกอบกับเหตุผลในทางเศรษฐกิจ แต่การรับรองสิทธิในทรัพย์สินโดยทั่วไปเกิดขึ้นจากการที่รัฐมีหน้าที่ในทางศีลธรรมที่จะต้องคุ้มครองสิทธิของผู้เป็นเจ้าของ นอกจากนี้วัตถุประสงค์แห่งสิทธิตามกฎหมายสิทธิบัตรเป็นสิทธิในสิ่งที่ไม่มีการประดิษฐ์ ไม่มีการสูญสลายไปโดยสภาพแห่งตัวทรัพย์สินและเป็นอำนาจในการหวงกันมิให้ผู้อื่นมาละเมิดสิทธิทั้งหลายที่ตนมีอยู่ แต่ทรัพย์สินมีวัตถุประสงค์ คือ ตัวทรัพย์สินนั่นเอง ซึ่งการพิจารณาสิทธิบัตรในลักษณะที่เป็นสิทธิในทางทรัพย์สิน จะศึกษาถึงรายละเอียดต่อไปใน ข้อ 2 เรื่องลักษณะของทรัพย์สินในสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา

(3) สิทธิบัตรเป็นสิทธิ (Multiple rights) สิทธิที่ผู้ทรงสิทธิบัตรได้รับตามกฎหมายมีหลายประการ เช่น สิทธิในการผลิต การขาย การนำเข้า เป็นต้น

(4) สิทธิบัตรเป็นสิทธิที่แตกต่างจากกรรมสิทธิ์ เนื่องจากสิทธิบัตรมีวัตถุประสงค์คือ สิ่งที่ไม่มีการประดิษฐ์และไม่มีการสูญสลายไปโดยสภาพแห่งตัวทรัพย์สินและเป็นอำนาจในการหวงกันมิให้ผู้อื่นเข้ามาใช้สิทธิที่เจ้าของสิทธิมีอยู่แต่เพียงผู้เดียว แตกต่างจากกรรมสิทธิ์อันเป็นทรัพย์สินที่มีวัตถุประสงค์เป็นทรัพย์สิน และกรรมสิทธิ์จะผูกติดกับตัวทรัพย์สินเท่านั้น เจ้าของกรรมสิทธิ์มีอำนาจที่จะใช้สอย จำหน่าย ได้คอกผล และติดตามเอาคืนจากผู้ที่ไม่มียุติธรรมถือทรัพย์สินนั้นไว้ตามมาตรา 1336 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นอกจากนี้การให้ความคุ้มครองสิทธิบัตรจำกัดเพียงเฉพาะในช่วงระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดให้และจะระงับสิ้นไปเมื่อกำหนดเวลาดำเนินสุดลง แตกต่างจากกรรมสิทธิ์ที่ไม่มีกำหนดเวลาดำเนินสุดเว้นแต่จะมีการครอบครองปรปักษ์โดยบุคคลภายนอก

⁵ จักรกฤษณ์ วิจารณ์, กฎหมายสิทธิบัตร, (กรุงเทพฯ ฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2538), หน้า 5.

จากการศึกษาข้างต้น สิทธิบัตร เป็นทรัพย์สินโดยกฎหมายบัญญัติรับรองเช่นเดียวกันกับลิขสิทธิ์ แต่การได้มาซึ่งสิทธิตามสิทธิบัตรเกิดขึ้นจากการจดทะเบียนและมีเอกสารหนังสือรับรองความเป็นผู้ทรงสิทธิ การหาประโยชน์จากสิทธิในสิทธิบัตร คือ การอนุญาตให้ใช้สิทธิ (License) และการโอนสิทธิ (Assignment) การนำสิทธิบัตรมาเป็นหลักประกันหนี้ ในเบื้องต้นนี้อาจทำได้สะดวกกว่าลิขสิทธิ์ซึ่งไม่มีการจดทะเบียนใดๆ ด้วยสิทธิบัตรมีหนังสือรับรองความเป็นผู้ทรงสิทธิแต่เมื่อพิจารณาตามกฎหมายหลักประกันไทยปัจจุบัน สิทธิตามหนังสือรับรองความเป็นผู้ทรงสิทธิไม่อาจนำมาได้ด้วยบทบัญญัติในส่วนการจำนำสิทธิ ไม่ว่าจะเป็นการจำนำสิทธิที่มีตราสาร เนื่องจากวัตถุประสงค์ของการจำนำสิทธิที่มีตราสารเป็นการจำนำสิทธิเรียกร้องซึ่งมีตามตราสารนั้น แต่สิทธิตามหนังสือรับรองความเป็นผู้ทรงสิทธิที่ผู้ทรงสิทธิถือครองไว้นั้น เป็นการรับรองโดยกฎหมายว่าตนเป็นเจ้าของสิทธิซึ่งผู้อื่นจะล่วงละเมิดมิได้เท่านั้น การนำสิทธิในสิทธิบัตรมาเป็นหลักประกันหนี้จึงย่อมไม่อาจกระทำได้และเกิดปัญหาว่าจะดำเนินการด้วยวิธีการใด จะต้องนำหลักนิติกรรมสัญญามาใช้เช่นเดียวกันกับการใช้ลิขสิทธิ์เป็นหลักประกันหนี้ด้วยหรือไม่

1.2.3 เครื่องหมายการค้า

เครื่องหมายการค้า (Trade Mark) เป็นทรัพย์สินทางปัญญาอีกประเภทหนึ่งซึ่งจัดอยู่ในประเภทของทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม (Industrial property) ลักษณะเดียวกันกับสิทธิบัตรการประดิษฐ์หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ได้ศึกษาไปแล้ว การให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้เป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้ามีวัตถุประสงค์สำคัญเกี่ยวกับประโยชน์ของผู้ประกอบการค้าและผู้บริโภค เครื่องหมายการค้าเป็นสิ่งที่ใช้ในการพาณิชย์ของผู้ประกอบกิจการต่างๆ ซึ่งในทางเศรษฐกิจเครื่องหมายการค้าให้ความคุ้มครองผลประโยชน์ของผู้เป็นเจ้าของเครื่องหมายที่ใช้ในกิจการ ตลอดจนชื่อเสียงในทางการค้าหรือที่เรียกว่า Goodwill ของผู้เป็นเจ้าของ ซึ่งถือเป็นการให้ความคุ้มครองผลประโยชน์ของผู้ประกอบการ เครื่องหมายการค้ายังเป็นการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคโดยการแสดงข้อมูลอันเกี่ยวกับตัวสินค้าที่ผู้บริโภคสามารถเลือกผลิตภัณฑ์ตามต้องการ ได้จากการพิจารณาเครื่องหมายการค้าที่ปรากฏอยู่ที่สินค้านั้น ซึ่งหากสินค้าผลิตภัณฑ์นั้นชำรุดบกพร่อง ผู้บริโภคสามารถหาผู้รับผิดชอบในความบกพร่องของสินค้าได้

กฎหมายว่าด้วยเครื่องหมายการค้าในประเทศต่างๆ ส่วนใหญ่กำหนดให้ความคุ้มครองสิทธิในเครื่องหมายการค้าอันได้รับจดทะเบียนไว้โดยชัดแจ้ง แต่ในส่วนของการ

การค้าที่ไม่ได้จดทะเบียน จะไม่ได้รับความคุ้มครองสิทธิตามกฎหมายดังกล่าว แต่เจ้าของเครื่องหมายการค้าที่ไม่ได้จดทะเบียนสามารถได้รับความคุ้มครองสิทธิตามกฎหมายว่าด้วยละเมิดในส่วนเกี่ยวกับการลวงขาย (Passing off) ได้

บทบัญญัติเกี่ยวกับกฎหมายเครื่องหมายการค้าของไทย คือ พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 อันเป็นกฎหมายพิเศษซึ่งเป็นกฎหมายเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้าของไทยปัจจุบัน ได้กำหนดหลักเกณฑ์ของการจดทะเบียนเครื่องหมายและสิทธิของผู้จดทะเบียนไว้อย่างชัดเจนด้วยเช่นกัน โดยได้ให้ความคุ้มครองไปถึงเครื่องหมายบริการ เครื่องหมายรับรอง และเครื่องหมายร่วม กฎหมายเครื่องหมายการค้ามีวัตถุประสงค์ในการให้ความคุ้มครองสิทธิในการใช้เครื่องหมายการค้าและวางระเบียบการใช้เครื่องหมายการค้าเท่านั้น การศึกษากฎหมายเครื่องหมายการค้าในงานวิจัยฉบับนี้ จะศึกษาและเสนอเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับหัวข้องานวิจัย ซึ่งหากมีความประสงค์จะศึกษากฎหมายเครื่องหมายการค้าโดยละเอียดต่อไป ควรพิจารณาจากหนังสือคำอธิบายโดยตรง

(ก) ลักษณะของสิทธิในเครื่องหมายการค้า

สิทธิในเครื่องหมายการค้าแม้จะจัดอยู่ในประเภทเดียวกับทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม แต่แตกต่างจากสิทธิบัตรเนื่องเพราะบุคคลจะได้รับสิทธิบัตรได้ต่อเมื่อหน่วยงานของรัฐตรวจสอบและรับรองว่าบุคคลนั้นได้ประดิษฐ์หรือออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีประโยชน์ แต่สิทธิในเครื่องหมายการค้าเกิดขึ้นเนื่องจากการได้ใช้เครื่องหมายการค้าอันใดอันหนึ่งกับสินค้าของตน และเนื่องจากการได้มาซึ่งสิทธิในเครื่องหมายการค้ามี 2 ทาง คือ การได้มาซึ่งสิทธิโดยการใช้ คือ ผู้ใดนำเอาเครื่องหมายการค้าใดของตนออกใช้กับสินค้าของตนก่อนบุคคลอื่น ผู้นั้นจะมีสิทธิในเครื่องหมายการค้าอันดีกว่าผู้อื่น และการได้มาซึ่งสิทธิโดยการจดทะเบียน คือ การที่บุคคลหนึ่งนำเอาเครื่องหมายการค้าของตนไปจดทะเบียนไว้กับหน่วยงานของรัฐ ซึ่งเมื่อจดทะเบียนแล้วเจ้าของเครื่องหมายการค้าอันนั้นมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียว (Exclusive right) ในการใช้เครื่องหมายการค้าของตนตามที่กฎหมายได้รับรองสิทธิ การจดทะเบียนจะทำให้เจ้าของเครื่องหมายการค้ามีสิทธิสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่ได้จดทะเบียนแล้วถือว่าเป็นทรัพย์สินที่ใช้เป็นสินทรัพย์ของเจ้าของเครื่องหมายการค้า แต่ทั้งนี้ มิได้บังคับว่าเจ้าของเครื่องหมายการค้าจะต้องนำเครื่องหมายการค้าของตน

ไปจดทะเบียนเสมอไปจึงจะได้รับสิทธิตามที่กฎหมายกำหนด เนื่องจากกฎหมายกำหนดสิทธิของเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนและที่ไม่ได้จดทะเบียนไว้แล้ว

(ข) สิทธิของเจ้าของเครื่องหมายการค้า

เนื่องจากเครื่องหมายการค้ามี 2 ประเภท คือ เครื่องหมายการค้าที่ได้มาโดยการใช้ซึ่งอาจจะไม่ได้จดทะเบียนต่อหน่วยงานของรัฐ และเครื่องหมายการค้าที่ได้มาโดยการจดทะเบียน กฎหมายได้กำหนดสิทธิของเจ้าของเครื่องหมายการค้าทั้งสองประเภทไว้แตกต่างกัน ดังนี้

(1) สิทธิของเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่ยังไม่ได้จดทะเบียน เมื่อพิจารณาตามบทบัญญัติของกฎหมายและแนวทางการพิจารณาคดีของศาล สิทธิของเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่ยังไม่ได้จดทะเบียน จะมีสิทธิในการใช้เครื่องหมายการค้าดังกล่าวนั้นด้วยการแสดงความเป็นเจ้าของและได้ใช้เครื่องหมายการค้านั้นโดยชอบธรรม และยังมีสิทธิในการคัดค้านการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของบุคคลอื่นด้วยเหตุที่ว่าตนได้ใช้เครื่องหมายการค้านั้นมาก่อนแล้ว รวมทั้งมีสิทธิที่จะขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าที่ตนได้ใช้มานั้นด้วย ซึ่งหากเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่ไม่ได้จดทะเบียนพบว่าการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าซึ่งตนเองได้ใช้มาก่อนนั้น เจ้าของเครื่องหมายการค้าที่ไม่ได้จดทะเบียนในฐานะผู้มีส่วนได้เสียมีสิทธิในการขอเพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของผู้อื่นได้ภายใน 5 ปี นับแต่วันที่นายทะเบียนมีคำสั่งให้จดทะเบียนเครื่องหมายการค้านั้น รวมทั้งมีสิทธิในการต่อสู้คดีเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้า และมีสิทธิฟ้องคดีบุคคลอื่นเกี่ยวกับการลงขายว่าเป็นสินค้าของเจ้าของเครื่องหมายการค้า

(2) สิทธิของเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนแล้ว ย่อมมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการใช้เครื่องหมายการค้าสำหรับสินค้าที่ได้จดทะเบียนไว้ โดยเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนแล้ว เจ้าของสิทธิมีสิทธิที่จะอนุญาตให้บุคคลใดใช้เครื่องหมายการค้าได้ (License) ตามมาตรา 65 ตามหลักเกณฑ์ วิธีการที่กำหนดตามกฎหมาย และยังมีสิทธิในการโอนเครื่องหมายการค้าของตนให้แก่บุคคลอื่น (Assignment) ตามมาตรา 50 และ 51 เนื่องจากเป็นทรัพย์สินประเภทหนึ่งตามกฎหมาย โดยต้องโอนตามกฎหมายและวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

จากการศึกษาข้างต้น สิทธิในเครื่องหมายการค้าเป็นสิทธิที่เกิดขึ้นเนื่องจากการใช้เครื่องหมายการค้าอันใดอันหนึ่งต่อสินค้าของตน โดยหลักการในการก่อให้เกิดสิทธิในเครื่องหมายการค้า คือ การได้ใช้เครื่องหมายการค้านั้น การจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าเป็นการแสดงหลักฐานเบื้องต้นว่า ผู้มีชื่อในทะเบียนเป็นผู้มีสิทธิในเครื่องหมายการค้าและย่อมได้รับความคุ้มครองสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่นับแต่วันที่จดทะเบียนตามกฎหมาย สิทธิในเครื่องหมายการค้าที่ได้จดทะเบียนถือเป็นทรัพย์สินอันเป็นประโยชน์ในทางการค้า โดยสามารถอนุญาตให้บุคคลใดใช้เครื่องหมายการค้าได้ (License) และยังมีสิทธิในการโอนเครื่องหมายการค้าของตนให้แก่บุคคลอื่น (Assignment) ได้ ซึ่งในเบื้องต้นการนำสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนแล้วเป็นหลักประกันนั้น อาจจะกระทำได้ด้วยมีหลักฐานแสดงสิทธิในเครื่องหมายการค้า แต่หลักฐานแสดงสิทธิดังกล่าวมิใช่หนังสือหรือเอกสารที่มีสิทธิเรียกร้องอันจะนำไปจำหน่ายสิทธิเป็นหลักประกันได้ สิทธิในเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนจึงไม่อาจใช้เป็นหลักประกันนี้ได้เช่นเดียวกันซึ่งมีลักษณะเดียวกับการใช้สิทธิบัตรเป็นหลักประกันนี้ นอกจากนี้ยังมีสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่ไม่ได้จดทะเบียน ซึ่งการอนุญาตให้บุคคลใดใช้เครื่องหมายการค้า (License) และการโอนเครื่องหมายการค้าของตนให้แก่บุคคลอื่น (Assignment) ไม่สามารถกระทำได้ การจะนำสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่ไม่ได้จดทะเบียนไปเป็นหลักประกันนี้จึงอาจเกิดปัญหา ด้วยสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่ไม่ได้จดทะเบียนมีลักษณะคล้ายกับลิขสิทธิ์ คือ ไม่มีรูปร่าง ซึ่งจากการศึกษากฎหมายเกี่ยวกับหลักประกันและกฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา คือ ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร และเครื่องหมายการค้าซึ่งเป็นกฎหมายพิเศษบัญญัติรับรองไว้ ล้วนไม่อาจใช้เป็นหลักประกันนี้ได้

1.2.4 ทรัพย์สินทางปัญญาประเภทอื่น ๆ ที่ยังไม่มียกกฎหมายเฉพาะในการคุ้มครองสิทธิ

การให้ความคุ้มครองการคิดค้นและสร้างสรรค์ของมนุษย์ภายใต้กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศไทย คือ ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร และเครื่องหมายการค้าตามที่กล่าวมาแล้วนั้น ยังมีการคิดค้น คิดทำ และการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ทางวิชาการซึ่งสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจ อันได้แก่ การออกแบบรูปร่างลักษณะต้นฐานของสื่อตัวนำไฟฟ้า ซึ่งเรียกว่า การออกแบบเซมิคอนดักเตอร์ชิป (Semiconductor Chip Topographics) หรือ สิ่งอื่นใดอันมีคุณค่าทางการค้า ที่เรียกว่าความลับทางการค้า (Trade Secret) รวมทั้งการคิดค้นอันทำให้เกิดการสร้างพืชพันธุ์ใหม่ ซึ่งเรียกว่า การคิดค้นพืชพันธุ์ใหม่ (New Plant Varieties) ล้วนสมควรจัดให้เป็นทรัพย์สิน

ทางปัญญาในประเภทต่างๆ ในต่างประเทศ ได้มีการบัญญัติกฎหมายเฉพาะเพื่อคุ้มครองสิทธิในข้อมูล และการสร้างสรรค์ดังกล่าวแล้ว แต่ในประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายพิเศษรับรองสิทธิเหล่านี้ ซึ่งหากพิจารณาลักษณะของทรัพย์สินทางปัญญาประเภทอื่นที่ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมาย คุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาเหล่านั้น ก็ย่อมเป็นสิทธิของผู้เป็นเจ้าของหรือผู้คิดค้น หรือเป็นทรัพย์สิน ประเภทหนึ่งนั่นเอง

จากการศึกษาประเภทของทรัพย์สินทางปัญญา อาทิ ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร และเครื่องหมายการค้า โดยศึกษาถึงลักษณะทั่วไปของสิทธิและสิทธิของผู้เป็นเจ้าของ ที่ผ่านมานั้นจะพบได้ว่า กฎหมายได้กำหนดลักษณะและขอบเขตในการให้ความคุ้มครองและการรับรองให้ทรัพย์สินทาง ปัญญาเป็นสิทธิในทรัพย์สินประเภทหนึ่ง หากจะแบ่งประเภทสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาด้วยลักษณะ อีกลักษณะหนึ่งคือ สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาประเภทที่ไม่มีทะเบียน ประกอบด้วย ลิขสิทธิ์และสิทธิ ในเครื่องหมายการค้าที่ไม่ได้จดทะเบียน กับ สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาประเภทที่มีทะเบียน ประกอบด้วย สิทธิบัตรและสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียน เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิธ การในการนำสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญามาเป็นหลักประกันหนึ่งนั้น ทั้งนี้ประกอบไปด้วยลักษณะ ความเป็นทรัพย์สินของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาแตกต่างจากทรัพย์สินประเภทอื่นในประการสำคัญ คือ ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่าง การได้มาซึ่งสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละ ประเภทแตกต่างกัน การที่สิทธิในลิขสิทธิ์ได้มาโดยอัตโนมัติโดยไม่ต้องมีพิธีการใดๆ แต่สิทธิบัตรจะ ได้มาโดยการจดทะเบียนเท่านั้น เอกสารหนังสือที่หน่วยงานรัฐรับรองให้เป็นเพียงการรับรองว่าเป็นผู้ ทรงสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการประดิษฐ์หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ เพื่อคุ้มครองและป้องกันการล่วง ละเมิดจากบุคคลอื่น แต่สิทธิในเครื่องหมายการค้า มีทั้งการได้มาโดยการใช้เครื่องหมายการค้า และการ ได้มาโดยการจดทะเบียน ในการได้มาโดยการใช้ผู้เป็นเจ้าของสิทธิมีสิทธิในการใช้และการป้องกันคุ้มครองสิทธิของตนเองเท่านั้น ส่วนเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนมีหนังสือรับรองการจดทะเบียน หนังสือดังกล่าวเป็นเพียงการรับรองว่าเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนมีสิทธิเพียงผู้เดียวในการ ใช้ประโยชน์ทางการค้าจากเครื่องหมายการค้า นั้น บุคคลอื่นจะมาล่วงละเมิดมิได้ รูปแบบของทรัพย์สินในสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาจะแตกต่างจากทรัพย์สินอื่นอย่างไร รวมทั้งจากการศึกษาในบทที่ 2 ซึ่งเกี่ยวกับกฎหมายหลักประกันของไทยในปัจจุบันเกี่ยวกับทรัพย์สินที่นำมาเป็นหลักประกันได้ตาม กฎหมายหลักประกัน และลักษณะของทรัพย์สินในสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา จะทำให้เห็นความชัดเจนในอุปสรรคในการนำสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญามาเป็นหลักประกันหนึ่ง

2. ลักษณะของทรัพย์สินในสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา

จากการศึกษาทรัพย์สินทางปัญญาทั้ง 3 ประเภท กฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาล้วนกำหนดให้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทรัพย์สินของผู้เป็นเจ้าของหรือผู้ทรงสิทธิ อันเป็นผลให้มีการโอนทรัพย์สินทางปัญญาและการหาประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญาในฐานะเป็นทรัพย์สินของ คนได้ ซึ่งหากพิจารณาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในบรรพ 1 ลักษณะ 3 ว่าด้วยทรัพย์สินตั้งแต่ มาตรา 137 ถึงมาตรา 140 ซึ่งบัญญัติไว้ดังนี้

มาตรา 137 “ทรัพย์สิน “หมายความว่า วัตถุมีรูปร่าง”

มาตรา 138 “ทรัพย์สิน หมายความว่ารวมทั้งทรัพย์สินและวัตถุไม่มีรูปร่างซึ่งอาจมีราคาและอาจถือเอาได้”

มาตรา 139 “อสังหาริมทรัพย์ หมายความว่า ที่ดินและทรัพย์สินอันติดอยู่กับที่ดินมีลักษณะเป็นการถาวรหรือประกอบเป็นอันเดียวกับที่ดิน และหมายความว่ารวมถึงทรัพย์สินอันเกี่ยวกับที่ดินหรือทรัพย์สินอันติดอยู่กับที่ดินหรือประกอบเป็นอันเดียวกับที่ดินนั้นด้วย”

มาตรา 140 “สังหาริมทรัพย์ หมายความว่า ทรัพย์สินอื่นนอกจากอสังหาริมทรัพย์ และหมายความว่ารวมถึง สิทธิอันเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้นด้วย”

จากบทบัญญัติข้างต้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการศึกษาว่าสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาจะถูกจัดอยู่ในประเภทใดและมีความแตกต่างจากสิทธิตามกฎหมายประเภทอื่นอย่างไร อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการศึกษาในบทที่ 2 ในเรื่องเกี่ยวกับหลักประกันด้วยทรัพย์สิน ซึ่งอนุญาตให้นำทรัพย์สินเป็นหลักประกันหนี้ได้ และหลักประกันด้วยทรัพย์สินในลักษณะจำนำ ทรัพย์สินอันเป็นวัตถุแห่งสิทธิที่จะจำนำได้ คือ อสังหาริมทรัพย์ ส่วนหลักประกันด้วยทรัพย์สินในลักษณะจำนอง ทรัพย์สินอันเป็นวัตถุแห่งสิทธิที่จะจำนองได้ คือ อสังหาริมทรัพย์ และสังหาริมทรัพย์ชนิดพิเศษ ซึ่งหากสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาสามารถจัดให้อยู่ในทรัพย์สินประเภทใดประเภทหนึ่งได้แล้ว การนำสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกันหนี้ ย่อมสามารถปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการตามที่กฎหมายกำหนดไว้ แต่หากสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาสามารถจัดเข้าประเภทใดประเภทหนึ่งข้างต้นได้ แต่ไม่สามารถนำมาเป็นหลัก

ประกันได้ตามกฎหมายหลักประกันข้างต้น หรือหากจะนำมาเป็นหลักประกันได้แต่จะต้องใช้บทกฎหมายอื่นอันเป็นบททั่วไป ย่อมเกิดปัญหาและอุปสรรคในทางกฎหมายหลักประกัน ในส่วนนี้จะทำการศึกษาว่าลักษณะของทรัพย์สินในสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเป็นอย่างไร มีความแตกต่างจากสิทธิอื่นอย่างไร ตลอดจนขอบเขตของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อศึกษาถึงการนำสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญามาเป็นหลักประกันหนี้ต่อไป

2.1 ลักษณะทั่วไปของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา

กฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาซึ่งเป็นกฎหมายพิเศษ กำหนดให้เจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาในแต่ละประเภทมีสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาของตนซึ่งเป็นสิทธิในทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่าง ด้วยลักษณะทั่วไปของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่กฎหมายกำหนดไว้ คือ เป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียว (Exclusive rights) ของผู้เป็นเจ้าของในการใช้และหาประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งกำหนดการหาประโยชน์ได้ในการอนุญาตให้ใช้สิทธิ (License) และการโอนสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา (Assignment) ในการหาประโยชน์ในรูปแบบอื่นกรณีกฎหมายพิเศษนั้นมิได้บัญญัติไว้ ก็สามารถที่จะศึกษาสิทธิตามกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพื่อการนำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับในการหาประโยชน์ในความเป็นทรัพย์สินตามกฎหมายได้ต่อไป⁶ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการนำสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญามาเป็นหลักประกันหนี้ ซึ่งอยู่ภายใต้กฎหมายว่าด้วยหลักประกันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

2.2 สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญากับทรัพย์สิน

กฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาเป็นกฎหมายอันเกี่ยวกับสิทธิต่างๆ ตามกฎหมายที่เกิดจากความอุตสาหกรรม ซึ่งทำให้มีการสร้างสรรค์และการค้นคิดใด ๆ จากภูมิปัญญาของผู้สร้างสรรค์ หรือสิทธิต่างๆ ตามกฎหมายในชื่อเสียงทางการค้า สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา กฎหมายกำหนดให้เป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญานั้น การศึกษาในส่วนนี้ จะศึกษาถึงความหมายของสิทธิ และทรัพย์สิน ตลอดจนลักษณะของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญากับทรัพย์สิน

⁶ มานะ พิทยาภรณ์, คำอธิบายพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพฯ : บจก.กรุงสยามพริ้นติ้ง, 2532), หน้า 161.

2.2.1 ความหมายของสิทธิ

สิทธิ หมายถึง ประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองมิให้บุคคลอื่นละเมิด⁷ ซึ่งหมายความว่า เป็นประโยชน์ที่กฎหมาย “รับรอง” ว่ามีอยู่ และเป็นประโยชน์ที่กฎหมาย “คุ้มครอง” คือ กฎหมายคุ้มครองมิให้บุคคลอื่นละเมิดสิทธิ รวมทั้งบังคับให้เป็นไปตามสิทธิในกรณีที่มีการละเมิด ซึ่งสิทธิมีองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

- มีเจ้าของสิทธิ หรือผู้ถือสิทธิซึ่งอาจเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้
- มีบุคคลซึ่งมีหน้าที่จะต้องรับผิดชอบสภาพบังคับ เนื่องจากเมื่อมีสิทธิก็ต้องมีหน้าที่ เมื่อมีเจ้าของสิทธิ ก็จะต้องมีบุคคลผู้ มีหน้าที่
- มีเนื้อหาของสิทธิ ในการกระทำหรืองดเว้นการกระทำ เพื่อประโยชน์ของเจ้าของสิทธิ
- มีวัตถุแห่งสิทธิ ซึ่งได้แก่ บางสิ่งบางอย่างที่มีการกระทำ หรืองดเว้นการกระทำ

ดังนั้น สิทธิย่อมเกี่ยวข้องกับเจ้าของสิทธิ 3 ทางด้วยกันคือ เป็นสิทธิที่เจ้าของสิทธิมีต่อบุคคลคนหนึ่ง หรือบุคคลทุกคน ซึ่งบุคคลเหล่านี้มีหน้าที่อันเป็นสิทธิของเจ้าของสิทธิที่จะให้บุคคลนั้น กระทำหรืองดเว้นการกระทำ และเป็นสิทธิเหนือบางสิ่งบางอย่างที่การกระทำหรืองดเว้นการกระทำนั้นเกี่ยวข้องกับอันเรียกว่า เป็นวัตถุแห่งสิทธิ

⁷ สมบูรณ์ บุญกินนท์, “ข้อสังเกตเกี่ยวกับคดีเครื่องหมายการค้า สิทธิบัตร และลิขสิทธิ์,” ในกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา (กรุงเทพมหานคร : ชูติมาการพิมพ์, 2532), หน้า 183.

การพิจารณาสิทธิ อาจแบ่งได้เป็นสิทธิทางเอกชน และสิทธิทางมหาชน^๑ สิทธิทางมหาชนจะเป็นสิทธิในความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับเอกชน ส่วนสิทธิเอกชนเป็นความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนด้วยกันเอง ผู้วิจัยจะกล่าวถึงเฉพาะสิทธิทางเอกชนซึ่งสามารถแยกประเภทของสิทธิได้หลายลักษณะ โดยอาจพิจารณาจากวัตถุประสงค์แห่งสิทธิ หรือพิจารณาจากคู่กรณี หรือพิจารณาโดยอาการใช้สิทธิ และพิจารณาจากการเกิดขึ้นของสิทธิ

(1) กรณีการพิจารณาสิทธิเอกชนโดยวัตถุประสงค์แห่งสิทธิ จะสามารถแยกออกได้เป็น 2 ประเภท คือ สิทธิที่ไม่ใช่ทางทรัพย์สิน (ทางบุคคล) และสิทธิทางทรัพย์สิน

- สิทธิที่ไม่ใช่ทางทรัพย์สิน จะแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ สิทธิในบุคคลภาพ คือ ชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ และสิทธิในสถานะบุคคล คือ สถานะทางครอบครัว บิดา มารดา สามี ภรรยา

- ส่วนสิทธิทางทรัพย์สิน จะแบ่งได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่ ประเภทแรก สิทธิทางหนี้ ประเภทที่สอง ทรัพย์สิน คือ กรรมสิทธิ์ และทรัพย์สินเหนือทรัพย์สิน อาศัยของผู้อื่น อาทิเช่น ภาระจำยอม สิทธิเหนือพื้นดิน สิทธิเก็บกิน จำนอง จำน่า และประเภทที่สาม คือ สิทธิเสมือนทรัพย์สิน คือ สิทธิการเหมืองแร่ สิทธิการประมง หรือสิทธิในสัมปทานบางอย่าง และประเภทสุดท้าย สิทธิในสิ่งที่ไม่มรูปร่าง คือ ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า การแยกพิจารณาสิทธิเอกชนโดยวัตถุประสงค์แห่งสิทธิเป็นการแบ่งแยกสิทธิที่พบมากที่สุด

(2) กรณีการพิจารณาโดยคู่กรณี การพิจารณาโดยคู่กรณี แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ สิทธิแต่เพียงผู้เดียว เป็นสิทธิที่กฎหมายให้อำนาจเจ้าของสิทธิที่จะเกี่ยวข้องกับบุคคล ทรัพย์สินหรือสิทธิ โดยกีดกันมิให้บุคคลภายนอกเข้ามาเกี่ยวข้องกับ สิทธินี้จึงมีผลต่อบุคคลทุกคน และสิทธิสัมพันธ์ เป็นสิทธิเรียกร้องให้บุคคลอื่นกระทำหรือเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง

^๑ ปรีดี เกษมทรัพย์, ความรู้พื้นฐานทางนิติศาสตร์หรือกฎหมายแห่ง (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525), หน้า 87.

(3) กรณีพิจารณาโดยอาการการใช้สิทธิ จะแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท คือ สิทธิมีอำนาจเหนือ สิทธิเรียกร้อง สิทธิปฏิเสธ และสิทธิก่อตั้ง

(4) กรณีพิจารณาโดยการเกิดขึ้นของสิทธิ จะแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ สิทธิดั้งเดิม และสิทธิสืบต่อ

จากความหมายของสิทธิ สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา หากแยกโดยวัตถุแห่งสิทธิแล้ว จัดเป็นสิทธิทางทรัพย์สินที่เป็นสิทธิในสิ่งที่ไม่รูปร่างนั่นเอง

2.2.2 ความหมายของทรัพย์สิน⁹

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 137 และ 138 ที่กำหนดไว้ ดังนี้ คือ มาตรา 137 “ทรัพย์สิน “หมายความว่า วัตถุที่มีรูปร่าง” และ มาตรา 138 “ทรัพย์สิน หมายความว่า รวมทั้งทรัพย์สินและวัตถุไม่มีรูปร่างซึ่งอาจมีราคาและอาจถือเอาได้” ซึ่งให้ความหมายของคำว่า ทรัพย์สิน และทรัพย์สิน คือ ทรัพย์สิน นอกจากจะเป็นวัตถุที่มีรูปร่างแล้วจะต้องเป็นวัตถุที่มีราคาและอาจถือเอาได้ ส่วนคำว่า ทรัพย์สิน หมายถึง วัตถุที่มีรูปร่างซึ่งอาจมีราคาและถือเอาได้ และยังหมายถึง วัตถุที่ไม่มีรูปร่างซึ่งอาจมีราคาและถือเอาได้ด้วย ดังนั้น ทรัพย์สินและทรัพย์สิน มีสาระสำคัญ อยู่ที่ ทรัพย์สินเป็นวัตถุที่มีรูปร่าง ส่วนทรัพย์สินเป็นวัตถุที่มีรูปร่างหรือไม่มีรูปร่างก็ได้ และวัตถุที่มีรูปร่างหรือไม่มีรูปร่างนั้น ต้องมีราคาและอาจถือเอาได้

คำว่าวัตถุที่มีรูปร่างนั้น หมายถึงว่า สามารถมองเห็นได้ด้วยตา จับต้องสัมผัสได้ เช่น หนังสือ ปากกา ส่วนคำว่าวัตถุไม่มีรูปร่างนั้น หมายถึงสิ่งที่มองไม่เห็นด้วยตา จับต้องสัมผัสไม่ได้ และรวมความถึงทรัพย์สินสิทธิและสิทธิต่างๆ อันเกี่ยวกับทรัพย์สินและทรัพย์สินตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 139 และ 140 ด้วย ซึ่งทรัพย์สินสิทธิและสิทธิต่างๆ อันเกี่ยวกับทรัพย์สินและทรัพย์สิน นี้จะต้องมีกฎหมายไทยบัญญัติรับรอง เช่น ทรัพย์สินสิทธิที่เป็นกรรมสิทธิ์ หรือสิทธิอันเกี่ยวกับทรัพย์สิน เช่น สิทธิสัญญา สิทธิบัตร หรือสิทธิในเครื่องหมายการค้า

⁹ บัญญัติ สุชีวะ. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยทรัพย์สิน (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศึกษาบริการ, 2535). หน้า 1-9.

คำว่ามีราคาและอาจถือเอาได้ ราคามายังถึงคุณค่าในตัวของสิ่งนั้น คุณค่าเพื่อประโยชน์ใช้สอยทางเศรษฐกิจหรือประโยชน์ทางจิตใจ ส่วนอาจถือเอาได้ หมายถึงอาการเข้าห้วงกันไว้เพื่อตนเอง ซึ่งไม่จำเป็นต้องเข้ายึดถือครอบครองไว้จริงจัง

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แบ่งทรัพย์สินออกเป็น 5 ประเภทด้วยกันคือ อสังหาริมทรัพย์ สงหาริมทรัพย์ ทรัพย์แบ่งได้ ทรัพย์แบ่งไม่ได้ และทรัพย์นอกพาณิชย์ ซึ่งตามความหมายของอสังหาริมทรัพย์และสังหาริมทรัพย์ คือ มาตรา 139 “อสังหาริมทรัพย์ หมายความว่า ที่ดินและทรัพย์อันติดอยู่กับที่ดินมีลักษณะเป็นการถาวรหรือประกอบเป็นอันเดียวกับที่ดิน และหมายความรวมถึงทรัพย์สินอันเกี่ยวกับที่ดินหรือทรัพย์อันติดอยู่กับที่ดินหรือประกอบเป็นอันเดียวกับที่ดินนั้นด้วย” และ มาตรา 140 “สังหาริมทรัพย์ หมายความว่า ทรัพย์สินอื่นนอกจากอสังหาริมทรัพย์ และหมายความรวมถึง สิทธิอันเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้นด้วย” ซึ่งเมื่อพิจารณาตามความหมายของคำว่าทรัพย์สินและประเภทของทรัพย์สินตามบทบัญญัติข้างต้น สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทรัพย์สินประเภทหนึ่งที่ไม่รูรูปร่าง มีราคาและอาจถือเอาได้ จัดอยู่ในประเภทสังหาริมทรัพย์ ด้วยเป็นทรัพย์สินอื่นนอกจากอสังหาริมทรัพย์¹⁰

2.2.3 ลักษณะของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเกี่ยวกับทรัพย์สิน

ด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งเป็นสิทธิในทรัพย์สินที่ไม่รูรูปร่าง แต่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจและมีประโยชน์ต่อเจ้าของสิทธิและสังคม กฎหมายจึงกำหนดให้การรับรองและคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาเหล่านั้นให้มีสิทธิตามกฎหมาย ซึ่งเรียกได้ว่า เป็นสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา โดยมีวัตถุประสงค์ คือสิ่งที่ไม่รูรูปร่าง ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่รูรูปร่างแต่มีราคาและอาจถือเอาได้ จัดเป็นทรัพย์สินประเภทหนึ่งตามความหมายของคำว่าทรัพย์สิน โดยเป็นสิทธิอันเกี่ยวกับทรัพย์สินตามที่ได้ศึกษามาแล้วข้างต้น แต่ด้วยสาระสำคัญของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสิทธิที่กฎหมายรับรองกำหนดให้เป็นสิทธิ และเป็นสิทธิเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ไม่รูรูปร่าง สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาจะแตกต่างจากทรัพย์สินอื่น โดยจะพิจารณาถึงความแตกต่างนี้ต่อไป

¹⁰ มานะ พิทยาภรณ์. คำอธิบายพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า หน้า 161.

2.3 ความแตกต่างของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญากับกรรมสิทธิ์และสิทธิเรียกร้อง

จากการศึกษาในข้อ 2.2 เกี่ยวกับสิทธิทางทรัพย์สิน จะพบว่าสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา กรรมสิทธิ์ และสิทธิเรียกร้อง ทั้ง 3 ประเภทล้วนเป็นสิทธิเกี่ยวกับทรัพย์สินทั้งสิ้น โดยกรรมสิทธิ์จัดเป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่ง ซึ่งทรัพย์สินนี้จะก่อตั้งขึ้นด้วยอำนาจของกฎหมายและใช้ส่วนบุคคลได้ทั่วไป ไม่มีกำหนดเวลาสิ้นสุดวันแต่จำหน่าย ง่าย โอน ลักษณะสำคัญของทรัพย์สินจึงประกอบไปด้วย การมีวัตถุแห่งสิทธิเป็นทรัพย์สินโดยตรง และจะเกิดขึ้นได้โดยอาศัยอำนาจของกฎหมายเท่านั้น อันเป็นผลให้เกิดหน้าที่แก่บุคคลทั่วไปที่จะต้องเว้นไม่ขัดขวางต่อการใช้ทรัพย์สินของเจ้าของทรัพย์สินนั้น ซึ่งทรัพย์สินนี้จะมีลักษณะคงทนถาวรและไม่หมดสิ้นไปโดยการไม่ใช้ เว้นแต่ทรัพย์สิน 2 ประเภท คือ ภาวะจำยอมและภาวะคิดพินในอสังหาริมทรัพย์ซึ่งหากไม่ใช้ 10 ปี ย่อมสิ้นสิทธิไป

ส่วนสิทธิเรียกร้องเป็นสิทธิทางหนึ่งอย่างหนึ่งในการที่บุคคลคนหนึ่งซึ่งเรียกว่าเจ้าหนี้มีสิทธิเหนือบุคคลอีกคนหนึ่งซึ่งเรียกว่าลูกหนี้ให้กระทำการหรืองดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งให้แก่ตน ดังนั้น ในระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้ จะต้องมี “หนี้” เกิดขึ้นระหว่างกันและเจ้าหนี้มีสิทธิเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้ให้แก่ตน สิทธิเรียกร้องจึงเป็นสิทธิในการเรียกให้บุคคลหนึ่งกระทำการหรืองดเว้นกระทำการ ซึ่งหากเปรียบเทียบสิทธิเรียกร้องกับกรรมสิทธิ์ซึ่งเป็นทรัพย์สินที่มีสิทธิเรียกทรัพย์จากบุคคลทุกคนที่เอาทรัพย์ของตนกลับคืนมาได้ นั้น สิทธิเรียกร้องจะทำได้เพียงเรียกร้องให้บุคคลนั้นกระทำหรืองดเว้นการกระทำเท่านั้น แต่ไม่มีมีสิทธิเรียกร้องต่อบุคคลอื่นที่ไม่มีหนี้ต่อตนเอง เจ้าหนี้ในสิทธิเรียกร้องจึงมีฐานะคล้ายกว่าเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่มีสิทธิเรียกทรัพย์จากบุคคลทุกคนที่เอาทรัพย์ของตนไป¹¹

ส่วนสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา เป็นสิทธิเหนือสิ่งที่ไม่รูปร่างซึ่งแยกต่างหาก เป็นคนละประเภทกับสิทธิทางหนี้หรือสิทธิเรียกร้องหรือกรรมสิทธิ์อันเป็นทรัพย์สิน ด้วยสิทธิเรียกร้อง จะต้องมียุทธแห่งสิทธิเรียกร้องนั้น โดยบุคคลหนึ่งมีสิทธิเรียกร้องเหนืออีกบุคคลหนึ่ง นั่นคือจะต้องมีผู้กระทำการหรืองดเว้นกระทำการตามสิทธิเรียกร้องนั้น แต่กรรมสิทธิ์ เป็นสิทธิเหนือทรัพย์สิน

¹¹ กลยุทธ์ แก้วพันธ์. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป ภาค 1 หลักกฎหมาย (กรุงเทพฯ : สุตรไพศาลการพิมพ์, 2531). หน้า 89.

ที่ผู้มีกรรมสิทธิ์มีอำนาจติดตาม เอาคืนซึ่งทรัพย์สินของตน ได้ตลอดเวลาและอาจได้มาโดยการครอบครองปรปักษ์ได้ และไม่มีกำหนดระยะเวลาหมดสิ้นไปแห่งสิทธิ เว้นแต่จะมีการทำนิติกรรมใด ๆ อันเป็นผลให้กรรมสิทธิ์หมดสิ้นไป สิทธิทั้ง 2 ประเภทจึงแตกต่างจากสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา เนื่องจากสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา เป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของผู้ทรงสิทธิในการใช้สิทธิและเพื่อคุ้มครองและป้องกันผู้อื่นมิให้ละเมิดสิทธิของตน โดยไม่มีลูกหนี้หรือบุคคลอื่นใดอันเป็นคู่กรณีเฉพาะเจาะจงที่จะต้องกระทำหรืองดเว้นการกระทำใดๆ ต่อผู้เป็นเจ้าของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาดังเช่นสิทธิเรียกร้อง ประกอบกับการที่สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญามีกำหนดระยะเวลาในการให้ความคุ้มครองถือว่ามีกำหนดเวลาสิ้นสุดไปทั้งสิ้น¹² หากแต่กรรมสิทธิ์จะไม่มีระยะเวลาสิ้นสุด กรรมสิทธิ์ยังคงมีตลอดไปตราบเท่าที่ยังไม่มีเหตุการณ์ใดๆ อันเป็นผลให้สิ้นสิทธิ อาทิ การโอนกรรมสิทธิ์

ทรัพย์สินทางปัญญาในแต่ละประเภทล้วนมีลักษณะของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา ตามกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาของไทยซึ่งเป็นกฎหมายที่กำหนดขึ้นมาเพื่อให้การรับรองสิทธิและให้การคุ้มครองแก่ผลผลิตทางปัญญาของมนุษย์มิให้ถูกละเมิดจากบุคคลที่ไม่มีสิทธิ โดยให้สิทธิตามกฎหมายแก่เจ้าของทรัพย์สินทางปัญญา หลักเกณฑ์และขอบเขตของสิทธิตามประเภทของทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละประเภท และเมื่อพิจารณาสิทธิในทางทรัพย์สินทางปัญญากับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จะพบว่าสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทรัพย์สินประเภทสังหาริมทรัพย์อันเป็นสิทธิเหนือทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนั้น การที่สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทรัพย์สิน เจ้าของทรัพย์สินนั้นย่อมสามารถนำทรัพย์สินของตนเองมาก่อให้เกิดประโยชน์ได้มากกว่าที่กำหนดไว้ในกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา และด้วยมูลค่าทางเศรษฐกิจ หากจะนำสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้ในการเป็นหลักประกันแห่งหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ก็น่าที่จะทำได้เช่นกัน แต่จากการศึกษาในบทที่ 2 หลักประกันด้วยทรัพย์สิน คือ จำน่าและจำนอง กำหนดหลักเกณฑ์วัตถุประสงค์ที่จะนำมาจำนำได้ จะต้องเป็นสังหาริมทรัพย์ เนื่องจากลักษณะของการจำนำคือการส่งมอบการครอบครองในทรัพย์สินเพื่อเป็นหลักประกันการชำระหนี้ แต่ด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาไม่มีรูปร่าง จึงไม่อาจส่งมอบการครอบครองได้ เอกสารหนังสือแสดงสิทธิของสิทธิบัตรหรือเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียน เป็นเพียงหลักฐานแสดงสิทธิว่าตนเป็นผู้เป็นเจ้าของสิทธิเพื่อคุ้มครองและป้องกันการ

¹² สมบูรณ์ บุญภินันท์, "ข้อสังเกตเกี่ยวกับคดีเครื่องหมายการค้า สิทธิบัตร และลิขสิทธิ์." ในกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา , หน้า 185.

ละเมิดจากบุคคลอื่น ไม่ใช่ตราสารซึ่งมีสิทธิเรียกร้องตามตราสาร การนำสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มีวัตถุประสงค์ในการนำสิทธิที่มีตราสารหรือตราสารที่มีสิทธิเรียกร้องอยู่ด้วย ซึ่งเอกสารหนังสือรับรองสิทธิไม่ใช่ตราสารที่มีสิทธิเรียกร้องแต่อย่างใด ประกอบกับสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสิ่งสิทธิที่ทรัพย์สินจึงไม่สามารถใช้กฎหมายลักษณะจำนองได้ ดังนั้น การจะนำสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาซึ่งเป็นทรัพย์สินมาใช้เป็นหลักประกันด้วยทรัพย์สินตามกฎหมายไทย จะมีวิธีการอย่างไร เพื่อให้นำมาเป็นหลักประกันได้โดยถูกต้อง

จากกฎหมายหลักประกันของไทย และกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา กฎหมายหลักประกันมีอุปสรรคในการสร้างหลักประกันด้วยทรัพย์สินประเภทที่เกิดขึ้นใหม่ การนำสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญามาเป็นหลักประกันนี้ในต่างประเทศ สามารถกระทำได้และมีการบังคับต่อหลักประกันนั้นอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ในบทความต่อไปจะศึกษาการนำสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญามาเป็นหลักประกันนี้ตามกฎหมายของต่างประเทศ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนากฎหมายหลักประกันไทย ปัจจุบันให้สามารถรองรับทรัพย์สินทางปัญญาหรือทรัพย์สินใหม่ๆ ในการเป็นหลักประกันได้ต่อไป